

คู่มือครู

สิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กอายุ 4-6 ปี

เรื่องที่ 11 ตลาด

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โครงการสื่อการสอน

มูลนิธิสมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทยในพระอุปถัมภ์

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

คำถามจุดประกายการเรียนรู้

คำถามที่กำหนดไว้เป็นเพียงแนวทางให้ครูนำไปตั้งเป็นคำถาม ใช้ถามเด็กตามความเหมาะสม

ครูอาจเลือกใช้คู่มือเพียงบางส่วน ให้เหมาะสมทั้งในเรื่องหัวข้อและกิจกรรมเสนอแนะ ไม่ต้องสอนไปตามคู่มือทุกอย่างหรือสอนตามที่เรียงลำดับไว้ในเล่ม เช่น เรื่องโรงพยาบาล อาจนำขึ้นมาสอนในโอกาสที่มีเด็กในห้องเจ็บป่วยต้องเข้าโรงพยาบาล หรือมีผู้ปกครองที่เป็นหมอหรือพยาบาล พร้อมทั้งมาพูดคุยกับเด็ก ๆ หรือเรื่องวัดก็อาจนำมาสอนในช่วงเริ่มเข้าพรรษา เด็กจะพูดคุยได้สนุกและได้รับประสบการณ์โดยตรง ทำให้เด็กได้รับความรู้กระจ่างและชัดเจน

คำถามจุดประกายการเรียนรู้

ตลาด เป็นแหล่งรวมของสรรพสินค้าทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภคที่ทุกคนรอบครัว สามารถหาซื้อสิ่งที่จำเป็น และของฟุ่มเฟือยมาบริโภคได้ เด็ก ๆ มักมีโอกาสติดตามผู้ใหญ่ไปตลาด ตลาดจึงกลายเป็นสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งของเด็ก ๆ ด้วย

ตลาดมีหลายประเภท แตกต่างกันที่สถานที่ วัสดุก่อสร้าง วันและเวลาที่จัดจำหน่าย ประเภทของสินค้าและอื่น ๆ ทุกหมู่บ้าน ตำบล และเมืองมักจะมีตลาดประจำ ซึ่งมักจะเปิดตลอดวันเป็นประจำทุกวัน มีสินค้าทุกประเภทตามความต้องการของคนในหมู่บ้าน แต่หากเปิดเฉพาะวันใดวันหนึ่ง เช่น วันเสาร์ วันอาทิตย์ หรือวันพุธ เราเรียกตลาดเช่นนี้ว่า “ตลาดนัด” ส่วนอีกลักษณะหนึ่งที่ขายสินค้ามากมายหลายประเภทโดยจัดแบ่งสินค้าเป็นหมวดหมู่ ทำให้ค้นหาได้ง่าย มักจะตั้งอยู่ในอาคารขนาดใหญ่ ห้างสรรพสินค้าตามเมืองใหญ่ เราเรียกว่า “ตลาดซูเปอร์มาร์เก็ต” นอกจากนี้ยังมีตลาดที่ขายสินค้าบางประเภท เช่น ตลาดน้ำ ตลาดนัดโค-กระบือ ตลาดต้นไม้ ตลาดดอกไม้ ตลาดหนังสือ ตลาดพระเครื่อง และตลาดรถยนต์ เป็นต้น

จุดมุ่งหมายการเรียนรู้

ให้เด็ก ๆ รู้จักและคุ้นเคยกับตลาด ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมของทุกคนในชุมชน

ให้เด็ก ๆ เกิดทักษะในการเรียนรู้ สังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่มีหรือที่เกิดขึ้นภายในตลาด เช่น การซื้อขาย รับของ ทอนเงิน ในเชิงคณิตศาสตร์ และพฤติกรรมของคนและสัตว์ และบรรยากาศภายในตลาด

ให้เด็ก ๆ เรียนรู้โดยเน้นเนื้อหาความสำคัญไว้ 5 ประการ คือ

1. ตลาดเป็นที่รวมของสรรพสินค้า
2. ตลาดมีหลายประเภท
3. ตลาดเป็นที่ชุมนุมของคนในหมู่บ้านหรือในเมือง
4. ลักษณะทั่วไปของตลาด
5. อันตรายจากตลาดสกปรก

กิจกรรมจุดประกายการเรียนรู้

ครูจุดประกายการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม เพื่อกระตุ้นให้เด็ก ๆ หัดคิดค้นหาคำตอบ ครูควรวางแผนระยะยาวในการพาเด็ก ๆ ไปตลาดประเภทใดก็ได้ที่คิดว่าสะดวกในด้านความปลอดภัยและการให้ความรู้ คือครูสามารถสอนให้เด็ก ๆ ได้รู้จักตลาดที่ตนไปนั้น ชื่ออะไร อยู่ที่ไหน เดินทางจากโรงเรียนมาตลาดได้อย่างไร ใช้เวลาเดินทางเท่าไร จัดเป็นตลาดประเภทใด ขายสินค้าประเภทใด และมีการเปิดตลาดเวลาใด พร้อมบอกให้หัดสังเกตสิ่งต่าง ๆ ในบริเวณตลาดโดยละเอียดว่าประกอบด้วยสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตอะไรบ้าง รวมถึงความสะอาด ความมีระเบียบ แสงสว่าง การถ่ายเทของอากาศ กลิ่นและเสียง และพฤติกรรมในการซื้อขาย

และในการพาเด็ก ๆ ออกไปศึกษาที่ตลาด อาจจะเป็นการขีดขวางกิจกรรมการซื้อขาย การขนย้ายภายในตลาดอาจทำให้เด็ก ๆ ถูกเบียดจนพลัดหลงหรือถูกชนหกล้มได้ ครูจึงจะต้องจัดหาบุคลากรมาช่วยให้เป็นสัดส่วนที่พอเหมาะกับจำนวนเด็กที่จะดูแลเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าว

ครูควรทำกิจกรรมที่ 1 และ 2 ล่วงหน้าในห้องเรียนก่อนจะพาเด็ก ๆ ไปตลาดจะช่วยให้ครูอธิบายน้อยลงเมื่อไปถึงตลาด เพราะเด็ก ๆ ได้รับรู้มาก่อนแล้ว พอเดินไปถึงตลาดจริง ๆ เด็ก ๆ จะเข้าใจข้อมูลที่ครูถามไว้ล่วงหน้าได้อย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมที่ 1 ตลาดคืออะไร

- 1.1 แม่บอกกับลูกว่า “ แม่จะไปซื้อข้าว สำหรับมาปรุงอาหารเย็นนี้ ” เด็ก ๆ ทราบไหมว่า แม่จะซื้อข้าวที่ไหน
- 1.2 หนูนิดเห็นป้าสมถือของพระรุงพระรังมา หนูนิดเดาได้ไหมว่าป้าสมไปไหนมา
- 1.3 พ่อส่งเด็กชายนิยมว่า “ ไปซื้อข้าวสารมาถุงหนึ่งกับน้ำปลามาขวดหนึ่ง ” เด็ก ๆ คิดว่านิยมจะไปซื้อข้าวสารกับน้ำปลาที่ไหน
- 1.4 ยายสอนหอบผักนึ่งจะเอาไปขาย ยายสอนบ่นว่า สายมากแล้วต้องรีบไปก่อนตลาดวาย ครูถามว่า เด็ก ๆ รู้ไหมว่ายายสอนจะไปไหน
- 1.5 แม่ส่ง เด็กชายอุดมไว้ล่วงหน้า “ ฟรังก์นี้เข้าก่อนไปโรงเรียน รีบไปซื้อหมูกับปลาหมูมาให้แม่ด้วย ” ครูถามว่า เด็ก ๆ รู้ไหมว่า เด็กชายอุดมไปซื้อหมูกับปลาหมูที่ไหน
- 1.6 แม่แต่งตัวสวยกว่าอยู่บ้าน หยิบกระเป๋าต๋องกับตะกร้าสำหรับใส่กับข้าวเดินออกไปจากบ้าน เด็ก ๆ ทราบไหมว่าแม่ไปไหน
- 1.7 วันนี้เป็นวันอาทิตย์ มีพ่อค้าแม่ค้านำสินค้ามายังลานกว้างในหมู่บ้าน ถามว่าวันนี้มีอะไรที่ลานกว้าง
- 1.8 พี่สาวของด.ช.นิพนธ์ บอกให้นิพนธ์ไปซื้อปลาช่อนให้พี่ วันนี้พี่จะแกงส้มผักนึ่ง ถามว่า ด.ช.นิพนธ์จะไปซื้อปลาช่อนที่ไหน
- 1.9 พ่อหัวผักต๋องกับหมูมาส่งให้แม่ แล้วบอกให้แม่แกงจืดให้ลูก ๆ กิน เด็ก ๆ ว่าพ่อไปเอาผักกับหมูมาจากไหน
- 1.10 ลุงสามชนมะพร้าวใส่เรือ แล้วพายไปยังจุดนัดพบของพ่อค้าแม่ค้าอื่น ๆ ถามว่าลุงสามมาทำอะไรที่จุดนัดพบ และเรียกจุดนัดพบว่าอะไร
- 1.11 ฟรังก์นี้วันปีใหม่ แม่จะใส่บาตรหลายองค์ แม่จะไปซื้อของสดจากที่ไหน
- 1.12 แม่ครัวของโรงเรียนต้องออกไปซื้อข้าวทุกเช้า ถามว่าแม่ครัวไปซื้อของที่ไหน
- 1.13 ครูสมบุญสนใจพระเครื่องมาก ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ จะต้องไปดูพระเครื่องถามว่า ครูสมบุญไปดูพระเครื่องที่ไหน
- 1.14 พ่ออยากได้ต้นโกสนมาประดับสวนในบ้าน พ่อจะไปหาซื้อต้นโกสนที่ไหน
- 1.15 คุณครูอยากได้ดอกไม้มาจัดทำพวงหรีดสำหรับไปถวายบังคม ถามว่าครูจะไปซื้อดอกไม้ได้ที่ไหน
- 1.16 แม่ขายกล้วยเตี้ยมัดที่ตลาด คนซื้อต้องเรียกแม่ว่าอะไร
- 1.17 อาระวีขายข้าวโพดต้มกับถั่วต้ม คนซื้อต้องเรียกอาว่าอะไร
- 1.18 คนซื้อยื่นเงินให้คนขาย คนขายคืนเงินกลับมา เงินที่คืนกลับมาเรียกว่าอะไร
- 1.19 ฟรังก์นี้วันสงกรานต์ พ่อกับแม่นัดจะไปซื้อเสื้อผ้าใหม่ให้ปู่ย่า เด็ก ๆ รู้ไหมว่าพ่อกับแม่จะไปซื้อผ้าที่ไหน
- 1.20 ลุงพวงเอาชมพูไปขายที่ตลาด เสร็จแล้วลุงพวงซื้อข้าวสารกลับบ้าน ถามว่าลุงพวงเป็นทั้งคนขายและคนซื้อใช่ไหม

ครูสรุปให้เด็ก ๆ ทราบว่า ตลาดเป็นที่รวมของสินค้า ใครอยากได้อะไรก็ไปซื้อหรือไปขายที่ตลาด

กิจกรรมที่ 2 ตลาดมีกี่ประเภท

- 2.1 ในเมืองมีตลาดอยู่แห่งหนึ่งขายสินค้าสารพัด เริ่มขายตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น ถามว่าเรียกว่าตลาดอะไร
- 2.2 ตลาดแห่งหนึ่งในหมู่บ้านเริ่มขายตั้งแต่เช้ามีแต่พอสาย ๆ แดดร้อน ก็ไม่มีคนแล้ว เรียกว่าตลาดอะไร
- 2.3 วันนี้อนาคตดี มีพ่อค้าแม่ค้ามากมายมารวมกันที่สนามหญ้า หน้าศาลากลางจังหวัด เราเรียกว่าตลาดอะไร
- 2.4 ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ มีคนนำวัวและควายไปซื้อขายกันเต็มตลาด ถามว่า ตลาดอะไรที่ขายวัวควาย
- 2.5 ที่จังหวัดราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก มีพ่อค้าแม่ค้ามากมายนำสินค้าใส่เรือ พายมาซื้อขายกัน เราเรียกว่าตลาดอะไร
- 2.6 ตลาดหนังสือ ขายอะไร

- 2.7 ตลาดข้าวเปลือก ขายอะไร
- 2.8 ถ้าคุณแม่อยากได้ผลไม้ ท่านจะไปซื้อที่ตลาดไหน
- 2.9 ตลาดซูปเปอร์มาร์เก็ต ต่างจากตลาดประจำหมู่บ้านอย่างไร
- 2.10 ตลาดหลักทรัพย์ ซื้อขายอะไรกัน
- 2.11 ตลาดรถยนต์ ขายอะไรกัน
- 2.12 ตลาดวิชา คืออะไร
- 2.13 ตลาดเสื้อผ้า ขายอะไรกัน
- 2.14 ตลาดโต้รุ่ง ขายอะไรกัน
- 2.15 ตลาดต้นไม้ ขายต้นทุเรียนหรือเปล้า
- 2.16 ตลาดขายส่ง ขายอะไรกัน
- 2.17 ตลาดสัตว์เลี้ยง ขายปลาเงินปลาทองหรือไม่
- 2.18 ตลาดสด ขายหนังสือพิมพ์รายวันหรือเปล้า
- 2.19 ตลาดพระเครื่อง ขายอะไรกัน คนขายเป็นพระสงฆ์หรือไม่
- 2.20 ตลาด อ.ต.ก. คืออะไร
- 2.21 ตลาดข้าวเปลือก ซื้อขายอะไรกัน

กิจกรรมที่ 3 มีใครบ้างในตลาด

หลังจากที่ครูพาเด็ก ๆ ไปตลาดมาแล้ว ครูเริ่มกิจกรรมการเรียนรู้จากการจำ การสังเกต การเปรียบเทียบและอื่น ๆ ในห้องเรียนด้วยคำถามดังต่อไปนี้

- 3.1 มีคนอยู่ในตลาดมากหรือน้อย ผู้หญิงหรือชาย
- 3.2 ในตลาดมีเด็กกับคนแก่ไหม มีกี่คน กำลังทำอะไรอยู่

- 3.3 คนในตลาดแต่งตัวอย่างไร ใส่เสื้อ ใส่หมวก ใส่รองเท้าหรือเปล่า
- 3.4 คนที่หนึ่งเฝ้าสินค้าและเชิญชวนให้คนอื่นซื้อสินค้าของตน เราเรียกว่าอะไร และเรียกคนที่ไปซื้อว่าอะไร
- 3.5 คนที่ไปซื้อของในตลาด แต่งตัวอย่างไร เอาตะกร้าไปใส่ของหรือไม่
- 3.6 คนขายผัก แต่งตัวอย่างไร
- 3.7 ทำไมเสื้อผ้าของคนขายปลาจึงเปียกน้ำ
- 3.8 คนขายปลาที่กำลังทำอะไรอยู่
- 3.9 ทำไมเสื้อผ้าของคนขายหมูจึงเปื้อนเลือด
- 3.10 ทำไมตามแขน และเสื้อผ้าของคนขายปลา จึงมีเกล็ดปลาติดอยู่
- 3.11 ทำไมคนขายผลไม้ จึงต้องคอยจัดกองผลไม้ให้สวยงาม
- 3.12 นอกจากพวกคนซื้อและคนขายแล้ว ยังมีใครอีกในตลาด
- 3.13 ในตลาดนี้ มีคนกวาดตลาดกำลังทำงานอยู่หรือเปล่า
- 3.14 ทำไมคนขายดอกไม้ จึงดูมีความสุขกว่าแม่ค้าคนอื่น ๆ
- 3.15 ในตลาด มีวงดนตรีกับนักดนตรีไหม
- 3.16 ในตลาด มีชอทานหรือไม่
- 3.17 นอกจากคนแล้ว ในตลาดยังมีสัตว์อะไรบ้าง
- 3.18 เด็ก ๆ เห็นแมลงวันบ้างไหม มีมากไหม
- 3.19 เด็ก ๆ เห็นสุนัข แมวบ้างหรือไม่
- 3.20 เด็ก ๆ เห็นหนู แมลงสาบ ออกมาวิ่งหรือเปล่า

กิจกรรมที่ 4 ตัวตลาดมีลักษณะอย่างไร

- 4.1 โรงเรียนกับตลาดเหมือนกันหรือไม่ ถ้าไม่เหมือน ต่างกันตรงไหน
- 4.2 ตลาดกับบ้าน เหมือนกันหรือไม่
- 4.3 โรงเรียนกับตลาดอย่างไร มีเสียงอีกทีมากกว่ากัน
- 4.4 เสียงดังในตลาด เกิดจากเสียงอะไรบ้าง
- 4.5 ในตลาดมีเครื่องขูดมะพร้าวและเครื่องบดน้ำแข็งหรือไม่
- 4.6 เวลาอยู่ในตลาด เด็ก ๆ ได้กลิ่นแปลก ๆ ไหม ชอบกลิ่นนั้นหรือไม่
- 4.7 เด็ก ๆ เห็นขยะในตลาดไหม เห็นตรงไหนบ้าง ขยะที่เห็นประกอบด้วยอะไรบ้าง
- 4.8 ในตลาดมีที่ทิ้งขยะรวมหรือไม่ เวลาเดินเข้าไปใกล้ได้กลิ่นอะไรไหม

- 4.9 เด็ก ๆ คิดว่ากลิ่นแปลก ๆ ในตลาดเกิดจากอะไรบ้าง
- 4.10 ในตลาดมีแสงสว่างหรือมืดกว่าในห้องเรียนมาก
- 4.11 พื้นของตลาดทำด้วยอะไร แห้งหรือเปียกแฉะ สีนหรือไม่
- 4.12 เด็ก ๆ รู้สึกร้อนหรือเย็น เวลาเข้าไปในตลาดแล้ว
- 4.13 หลังคาตลาดทำด้วยอะไร หลังคาสูงหรือต่ำ
- 4.14 ภายในตลาดมีลมพัดผ่านไหม
- 4.15 ตลาดมีทางเข้าออกกี่ทาง กว้างหรือแคบ
- 4.16 ร้านค้าในตลาดจัดเป็นระเบียบหรือวางเกะกะขวางทางเดิน
- 4.17 ใครชอบไปตลาดบ่อย ๆ เพราะเหตุไร
- 4.18 เวลาเด็ก ๆ ไปตลาด เด็ก ๆ กลัวสิ่งใดมากที่สุด

กิจกรรมที่ 5 เดินทางไปตลาดได้อย่างไร

ครูทบทวนความจำเด็ก ๆ ว่า วันที่ไปตลาดด้วยกันโดยรถของโรงเรียน เด็ก ๆ ออกจากโรงเรียนตอนกี่โมง นั่งรถไปตามถนนอะไรบ้าง ผ่านสถานที่อะไรบ้าง นานไหมจึงจะถึงตลาด ตลาดชื่อว่าอะไร อยู่ถนนอะไร ขายสินค้าอะไรบ้าง เสร็จแล้วช่วยกันทำแผนที่การเดินทางไปตลาด โดยอาศัยกระเบาะทรายกระดานดำ หรือกระดาษหนังสือพิมพ์มาวางออกให้กว้าง แล้วครูเริ่มกำหนดจุดที่ตั้งของโรงเรียนและตลาดให้เด็ก ๆ ช่วยกันบอกรายละเอียดของการเดินทาง พร้อมกับครูวาดเส้นถนนใส่ชื่อถนนที่รถผ่านจนถึงตลาดใส่ชื่อตลาดให้เด็กได้รู้จัก และเข้าใจทุกคน จากนั้นตั้งคำถามให้เด็ก ๆ ช่วยกันตอบดังนี้

มีวิธีเดินทางไปตลาดโดยวิธีอื่น ๆ อีกไหม
วิธีใดจะเดินทางถึงตลาดเร็วที่สุด
วิธีใดจะเดินทางถึงตลาดช้าที่สุด
วิธีใดเสียเงินค่าเดินทางน้อยที่สุด
วิธีใดเสียค่าเดินทางมากที่สุด

กิจกรรมที่ 6 เด็ก ๆ มาเล่นเป็นพ่อค้า-แม่ค้า กันไหม

อุปกรณ์ ของเล่นที่เด็กนำมาจากบ้าน คนละ 2-3 อย่าง กระดาษทำเป็นเงินสมมติ

วิธีการ

1. ครูบอกเด็ก ๆ ว่าพรุ่งนี้เราจะเล่นเป็นพ่อค้า-แม่ค้ากัน ให้เด็กเตรียมของเล่นจากบ้านเพื่อใช้เป็นสินค้า ซึ่งหากเล่นเสร็จแล้ว ให้เอากลับบ้านเลย โดยครูจะบันทึกไว้ว่า ใครเอาของเล่นอะไรมา จะได้คืนเด็กได้ถูก เสร็จแล้วครูดัดราคาสินค้าไว้ทุกชิ้น จัดวางไว้บนโต๊ะประมาณ 6-7 ที่ จัดคล้าย ๆ ตลาด มีสินค้าวางขายอยู่

2. ครูแจกเงินสมมติที่ทำจากกระดาษมูลค่า 1 บาท และ 5 บาท ให้เด็ก ๆ คนละ 20 บาท

3. แบ่งเด็ก ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นคนขาย อีกกลุ่มเป็นลูกค้า คนขาย 2 คนประจำโต๊ะสินค้า ร้องเชิญชวนลูกค้าให้มาซื้อสินค้า มีการรับเงินและทอนเงินด้วย ครูทำหน้าที่กำกับรายการซื้อ-ขาย ในตลาด จนหมดเวลา

4. ครูตรวจสอบผลการขายของแต่ละโต๊ะ ว่าขายได้เงินเท่าไร ต้นทุนเท่าไร ขายได้กำไรหรือขาดทุน ขาดทุนเพราะอะไร ทอนเงินผิดหรือไม่ การเป็นคนขายที่ดีควรทำอย่างไร คนซื้อที่ดีควรเป็นอย่างไร

กิจกรรมที่ 7 ตลาดสกปรกมีผลต่อประชาชนอย่างไร

ครูเล่านิทานเรื่อง “ ตลาดสกปรก ” ให้เด็ก ๆ ฟังโดยอาศัยรูปหรือการเชิดหุ่นก็ได้ ครูเล่าว่า เช้าวันหนึ่งเด็กชายคงศักดิ์ไปตลาดกับแม่ เป็นตลาดอยู่ใกล้ ๆ บ้าน เดินไปได้ ด.ช.คงศักดิ์รู้สึก ตลาดแห่งนี้สกปรก มีกลิ่นเหม็น มีขยะเยอะแยะ เกะกะเต็มทางเดิน เหมือนไม่มีคนกวาดและไม่เคยล้าง พื้นตลาดเลย เมื่อซื้อข้าวเสร็จแล้วก่อนกลับบ้าน แม่ซื้อขนมตะโก้ลูกบัวมาให้ด.ช.คงศักดิ์และซื้อวุ้นกะทิ มาฝากน้องด้วย หลังจากกลับจากตลาดและรับประทานขนมแล้ว ทั้ง ด.ช. คงศักดิ์ และน้องเกิดอาการ ปวดท้อง คลื่นไส้ อาเจียน เป็นพัก ๆ ท้องเสียรุนแรง พ่อแม่รีบพาลูกทั้งสองส่งโรงพยาบาล หมอผู้รักษา เด็กทั้งสองแจ้งให้พ่อแม่ทราบว่า เด็กทั้งสองรับประทานอาหารสกปรก เชื่อโรคปะปนมากับอาหารเข้าทำลาย กระเพาะและลำไส้ของเด็กทั้งสอง จึงเกิดอาการดังกล่าวหมอเรียกอาการนี้ว่า อาหารเป็นพิษ แม่เล่าให้ หมอฟังว่า เด็กทั้งสองรับประทานขนมที่ซื้อมาจากตลาด ซึ่งสกปรก เชื่อโรคจากกองขยะอาจจะเข้าสู่ขนม โดยแมลงวันเป็นตัวพาма เมื่อเด็กกินขนมจึงพาเชื้อโรคเข้าท้องตนเองได้

เด็กทั้งสองต้องอยู่รักษาตัวในโรงพยาบาลคนละ 3 วัน จึงหายกลับบ้านได้ ทำให้ทั้งสองขาดเรียนไป 3 วัน แม่ต้องไปเฝ้าเด็กทั้งสอง ทำให้แม่ขาดงานไป 3 วันด้วย พี่สาวของเด็กทั้งสองต้องดูแลบ้านและหุงข้าว แทนแม่ เลยขาดเรียนไปด้วย สรุปได้ว่า การป่วยของ ด.ช. คงศักดิ์ กับน้อง ทำให้ทุกคนในบ้านเดือดร้อนไปหมด ด.ช.คงศักดิ์กับน้อง และพี่สาวขาดเรียน 3 วัน แม่ขาดงาน 3 วัน ขาดรายได้ด้วย จึงมีแต่ผลเสีย ไม่มีผลดีเลย

เมื่อเล่านิทานเสร็จ ครูเปิดอภิปราย ให้เด็ก ๆ ช่วยกันออกความคิดเห็นทางแก้ปัญหาตามหัวข้อต่อไปนี้

- 7.1 เด็ก ๆ มีวิธีเลือกซื้อขนมที่สะอาดจากตลาดอย่างไร
- 7.2 แหล่งรวมของเชื้อโรคในตลาดคืออะไร
- 7.3 เชื้อโรคอยู่ในขนมได้อย่างไร อะไรพามา
- 7.4 ทำอย่างไร จึงจะทำให้ตลาดสะอาด ปราศจากเชื้อโรค
- 7.5 ทำอย่างไรจึงจะลดขยะ หรือกำจัดขยะในตลาดได้

ข้อมูลประกอบการเรียนรู้

คณะผู้เขียนจัดทำขึ้น เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้สอนที่อาจอยู่ไกลในต่างจังหวัด ช่วยลดเวลาที่จะต้องไปค้นหาหาข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบการสอน หลาย ๆ เรื่องจะมีรายละเอียดลึกซึ้งเกินกว่าจะสอนเด็กปฐมวัยทั่ว ๆ ไป แต่ได้รวบรวมมาไว้เพื่อให้เป็นพื้นฐานความรู้ที่ผู้สอนจะนำไปตอบคำถามของเด็กได้หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน เนื่องจากเด็กบางกลุ่มจะมีความรู้รอบตัวมากกว่าเด็กอื่น ๆ เพราะมีโอกาสรับรู้ข่าวสารจากผู้ปกครอง หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ฯลฯ มากกว่า ผู้สอนจึงควรเตรียมพร้อมไว้ตอบคำถามของเด็กกลุ่มนี้ด้วย

ข้อเสนอแนะ หนังสืออ่านประกอบที่น่าค้นหาเพิ่มเติมในทุกเรื่อง คือ สารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ข้อมูลประกอบการเรียนรู้

ตลาด เป็นศูนย์กลางสินค้านานาชนิดที่ไว้บริการทุกคนในชุมชน ซึ่งอาจมีความต้องการแตกต่างกันไป ตลาดจึงกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชนไปด้วย เมื่อเกิดความคิดว่าจะต้องไปซื้อของที่ตลาด จึงเกิดคำถามต่อมาว่า จะไปซื้อของที่ตลาดแห่งใด เพราะตลาดแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน ทั้งสถานที่ตั้ง ระยะทางจากบ้านไปถึงตลาด ลักษณะของอาคารและบริการ

ตลาดสายหยุด

ในชุมชนเล็ก ๆ เช่นในหมู่บ้านหรือตำบล ตลาดจะเป็นพื้นที่โล่ง ว่างเปล่า ไม่มีสิ่งก่อสร้างใดๆ เลย กว้างพอที่จะให้คนในหมู่บ้านมารวมกันเวลาใดเวลาหนึ่ง ตามแต่จะนัดหมายกัน เช่นนัดมาซื้อขายกันเวลาเช้ามีดของทุกวัน พอสายหน่อยผู้ซื้อต่างพากันกลับบ้านไปหมด เรียกว่าพอสายตลาดก็วาย เราเรียกลักษณะนี้ว่า “ ตลาดสายหยุด ” พ่อค้าแม่ค้าในตลาดสายหยุดจะนำสินค้ามาวางบนพื้นดิน โดยอาจจะหีหรือไม่มีผ้าพลาสติกปูบนพื้นดินก่อนแล้วจึงกองสินค้าไว้บนผ้าพลาสติกก็ได้ พ่อค้าแม่ค้าบางคนจะวางสินค้าไว้บนโต๊ะหรือร้านเตี้ย ๆ ที่สูงจากพื้นดินประมาณ 50-70 เซนติเมตร ซึ่งสร้างอย่างง่าย ๆ ด้วยไม้แข็งแรงพอที่จะวางสินค้าของตนเพื่อเสนอขายผู้ซื้อเท่านั้น มิได้สร้างอย่างถาวรและปราณีตแต่อย่างใด ส่วนใหญ่สินค้าในตลาดนี้จะเป็นพวกอาหาร มีทั้งอาหารสดและอาหารสุก ซึ่งอาจจะมาปรุงสุกที่ตลาดขณะกำลังขายก็ได้ ทำให้ตลาดมีจำนวนขยะมากมาย ครั้นสายตลาดวายแล้วพ่อค้าแม่ค้าต่างเก็บสินค้าที่เหลือและข้าวของของตนกลับไป คงทิ้งไว้แต่เศษขยะจำนวนมากเกลื่อนกลาดบนพื้นดิน สุนัข แมว นก และแมลงต่าง ๆ พากันมาคุ้ยเขี่ยเศษอาหารกินตามสบาย ยิ่งยามลมกระโชกมาเศษกระดาษ และเศษพลาสติกที่เบาจะถูกพัดพาไปตกไกลออกไป ทำให้เศษขยะยิ่งกระจายและเหอะไปทั่ว ส่วนเศษขยะที่หนักก็ถูกทิ้งให้เน่าบูดส่งกลิ่นเหม็นไปสู่ผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง อีกทั้งโดยทั่วไปเมื่ออาหารถูกวางกองบนพื้นดิน หรืออยู่บนร้านที่มีได้ทำความสะอาดเลย อาจมีสุนัข แมว หนู และแมลงอาศัยอยู่ที่ร้านวางอาหารนี้ก็ได้ ยิ่งเป็นอาหารสุกที่ปรุงไปขายไป ยิ่งเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของดินทราย ฝุ่นละอองและสัตว์นำโรคดังกล่าว

ซึ่งอาจจะเป็นพาหนะนำโรคอาหารเป็นพิษมาสู่คนได้ และในฤดูฝน นับโอกาสที่อาหารจากตลาดสายหยุด จะปนเปื้อนกับสิ่งสกปรกมากขึ้น เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภคอาหารจากตลาดมากขึ้นตามไปด้วย

ดังนั้น หากผู้บริหารตลาดดี วางระเบียบในการจัดร้านค้าดี มีคนเก็บกวาดขยะไปกำจัดหลังจากตลาดวาย ผู้ซื้อคงได้รับความสะดวกในการใช้บริการตลาดสายหยุดนี้

ตลาดนัด

มีลักษณะคล้าย ๆ กับตลาดสายหยุด ตลาดนัดมักอยู่ในพื้นที่โล่งว่างเปล่าใกล้ ๆ ชุมชน ทำให้สมาชิกในชุมชนสามารถเดินทางจากบ้านมาตลาดนัดโดยสะดวกเช่นกัน แต่มีบริเวณกว้างขวางมากกว่าบรรจุกคนได้มากกว่า ส่วนใหญ่จะเปิดขายเฉพาะวันเสาร์ วันอาทิตย์ วันหยุดราชการหรือวันใดก็ได้แล้ว แต่จะกำหนดกันขึ้นและมักจะเปิดบริการตั้งแต่เช้าจนค่ำ พ่อค้าแม่ค้าที่นัดหมายกันมาเสนอขายสินค้าต่าง ๆ ทั้งเครื่องอุปโภค บริโภค ต่างโฆษณาสินค้าของตน ยังมีผู้คนในตลาดนัดมาก ยิ่งทำให้ตลาดคึกคัก และมีเสียงดังมากขึ้น ประชาชนนิยมมาเลือกซื้อสินค้าจากตลาดนัดเพราะว่าสะดวกในการเดินทางตลาดนัดได้พัฒนาไปเป็นตลาดน้ำ ตลาดโต้รุ่ง ตลาดดอกไม้ ตลาดต้นไม้ ตลาดหนังสือ ตลาดสัตว์เลี้ยง ตลาดพระเครื่อง ตลาดรถยนต์ ตลาดวัว-ควาย และตลาดข้าวเปลือก เป็นต้น

ตลาดสด

ในชุมชนที่มีขนาดใหญ่ มีประชากรจำนวนมากเช่น ในตัวอำเภอหรือตัวจังหวัด จึงมักมีตลาดที่ทางราชการเป็นผู้จัดสร้างเพื่อบริการแก่ประชาชน ซึ่งมักจะตั้งอยู่ใกล้ถนนใหญ่ ทำให้เดินทางไปได้สะดวก มีการซื้อขายกันตลอดวันและทุกวันโดยไม่มีวันหยุด สินค้าที่มีบริการแก่ลูกค้าจะมากมายหลายประเภท ทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภค

ตลาดสดเป็นอาคารถาวรอย่างถูกสุขลักษณะตามเทศบัญญัติกำหนด คือ ตัวอาคารใหญ่ กว้างขวาง หลังคาสูง มีการระบายลมได้ดี มีแสงสว่างส่องไปทั่วบริเวณ ไม่อับชื้น มีส่วนที่สร้างยกพื้นถาวรไว้สำหรับให้พ่อค้าแม่ค้าวางสินค้าและนั่งขายได้อย่างสะดวกสบาย มีทางเดินกว้างและเรียบอยู่ระหว่างยกพื้นทั้งสองด้านสำหรับผู้ซื้อเดินเลือกซื้อสินค้าได้สะดวกทั้งสองฝั่ง สองข้างทางเดินจะมีรางระบายน้ำสำหรับเป็นที่ระบายน้ำทิ้ง ซึ่งเป็นน้ำจากการล้างทางเดินและจากยกพื้นที่วางสินค้าไปสู่ท่อพักน้ำทิ้ง ด้านหลังอาคารที่เป็นตลาดสดจะจัดให้มีที่ทิ้งขยะรวมสำหรับให้พนักงานเทศบาลนำไปกำจัดต่อไป

ตลาดประเภทนี้มีสินค้ามากมายย่อมต้องมีจำนวนขยะมากมายตามมา หากผู้บริหารตลาดไม่มีความสามารถในการจัดการจะพบว่า ร้านค้าปะปนกันไม่เป็นระเบียบ ไม่เป็นพวก ทำให้ผู้ซื้อเสียเวลาเดินหาสินค้า ยิ่งตลาดเก่ามากเท่าใด ความสกปรกรกรุงรังของตัวตลาดจะยิ่งมีมากขึ้น

จำนวนขยะที่จัดเก็บไม่หมดรวมกับน้ำทิ้งที่สะสมไว้นานวัน จะทำให้ตลาดมีกลิ่นอับชื้นและเหม็นน่า รังเกียจ ขยะที่ค้างอยู่ในถังหรือห้องเก็บขยะรวมนานเข้าจะกลายเป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค และแหล่งสะสม พาหะนำโรค เช่น แมลงสาบ แมลงวัน หนู และจิ้งจก สัตว์เหล่านี้นำเชื้อโรคต่าง ๆ โดยเฉพาะโรคอาหาร เป็นพิษมาสู่อาหารและมาสู่คนผู้บริโภคอาหาร เราจึงพบข่าวจากสื่อต่าง ๆ ถึงความเจ็บป่วยด้วยโรคอาหาร เป็นพิษเป็นประจำ การล้างตลาดบ่อย ๆ จะช่วยลดปัญหานี้ได้ แต่เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยากมาก เพราะจะต้อง หยุดกิจกรรมการซื้อขายในตลาดเพื่อทำการล้างตลาด ซึ่งพ่อค้าแม่ค้าและผู้บริหารตลาดมักไม่ร่วมมือด้วย เพราะไม่เล็งเห็นความสำคัญของปัญหานี้

ตลาดสะดวกซื้อหรือซูเปอร์มาเก็ต

ผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่มาก ๆ มีความปรารถนาจะไปซื้อของในตลาดที่ไปมาได้สะดวก ตลาดสะอาด สวยงาม ไม่ร้อนอบอ้าว ไม่มีกลิ่นเหม็นฉุน ไม่ชื้นแฉะ ไม่มีด ไม่มีแมลงรบกวน ไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง สินค้าที่ตนต้องการหรือไม่ต้องเสียเวลาไปหาสินค้าที่ตนต้องการจากตลาดอีกแห่งหนึ่ง คือ ออกไปแห่งเดียว ได้สิ่งที่ต้องการครบทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภค ไม่ต้องการถูกโกงน้ำหนัก ไม่ต้องการต่อรองราคา ไม่ต้องการพบพ่อค้าแม่ค้าที่ไม่ต้อนรับลูกค้า หรือพ่อค้าแม่ค้าที่มีความเครียดมากพร้อมที่จะวิวาทกับลูกค้า ได้ทันที ความต้องการดังกล่าวเป็นปัจจัยให้เกิดวิวัฒนาการของตลาดสะดวกซื้อ เช่น ตลาดในห้างสรรพ สินค้าที่เรียกว่า ซูเปอร์มาเก็ต ศูนย์ค้าส่งแมคโคร ห้างค้าปลีกขนาดใหญ่ เทสโก และคาร์ฟู เป็นต้น

ตลาดสะดวกซื้อเหล่านี้ นอกจากจะสวยงาม กว้างขวาง สว่างไสว เย็นสบาย สะดวก และราคายุติธรรม แล้ว ยังแสดงราคาขายไว้อย่างชัดเจน จัดสินค้าเป็นหมวดหมู่ สะดวกในการเลือกซื้อ ไปแท่งเดียวได้สินค้าครบทุกอย่างทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภค บางแห่งเปิดบริการลูกค้าตลอด 24 ชั่วโมง จะไปซื้อเอาเวลาใดก็ได้ มีบริการที่จอดรถได้จำนวนมาก มีสนามเด็กเล่น มีร้านอาหารและห้องน้ำ ไว้บริการอย่างครบครัน ทำให้เป็นที่นิยมของผู้ซื้อทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม